

VÕIMA, SAAMA JA SUUTMA PRANTSUSE MODAALVERBI POUVOIR VASTETENA. VÕIMALIKKUSE MÄÄRATLEMINE JA RÕHUTAMINE EITUSES

Marge Käsper

Tartu Ülikool

Kokkuvõte. Artiklis analüüsitakse eesti-prantsuse paralleelcorpuse (www.estfra.ee) põhjal, kuidas jagunevad prantsuse keeles võimalikkuse väljendamisega seotud modaalverbi *pouvoir* peamised modaalverbilised vasted eesti keeles (*võima, saama, suutma*). Lausungis väljenduvat tähendust analüüsitakse eituse, määruste tüüpide, verbisemantika ning rõhupartiklite kasutuse kaudu, jälgides modaalsust määravate elementide kombineerumist lausekontekstides. Käsitades eitust kui vormi, mis toob esiplaanile lausungis väljendatavad võimalikkuse piirangud, keskendutakse sageli eitavatena esinevate *saama* ja *suutma* tähenduspotentsiaalide määratlemisele, vastandamaks neid sagedaimale tõlkevastele *võima*, mille kasutuskontekst on enamasti jaatav. *Võima* kasutuskontekste kirjeldatakse kui tingimuskonstruktsioonide kaudu kujutatavat võimalikkust. *Saama* puhul näitab analüüs võimalikkuse tingimuste määratlemist ruumiliste vms konkretiseerivalt määratlevate adverbiaalsete konstruktsioonide kaudu, tingivas kõneviisis toetavad selle verbi evidentsiaalsusega seotavat tähenduspotentsiaali leksikaalsed või deiktiliselt osutavad lausekomponendid. Eitavas vormis verbiga *suutma* koos esinevate ajamääratluste ning rõhupartiklite analüüs näitab ühelt poolt suutlikkuse seost väliste tingimuste muutumise või rõhutatud mittemuutumisega ja teisalt verbiga *suutma* väljenduvat intensiivistavat tähendusvarjundit tegevussubjekti reaalsusega suhestumisel.

Märksõnad: modaalsus, polüseemia, eitus, adverbid, evidentsiaalsus, intensiivsus, eesti keel, prantsuse keel

DOI: <http://dx.doi.org/10.12697/jeful.2016.7.2.04>

1. Sissejuhatus

Kuidas saab, võib või suudab võrdlus ühe prantsuskeelse verbiga aidata kirjeldada eesti verbide *saama, suutma* ja *võima* kasutust?

Võimalikkuse tähendusväljal on need kolm eesti modaalverbi peamised vasted prantsuse keeles seda välja läbivalt katvale polüseemsele modaalverbile *pouvoir*. Eesti-Prantsuse Leksikograafiaühingu paralleelcorpusest (www.estfra.ee) koostatud ligi 400-näitelise valimi

põhjal uuritakse käesolevas artiklis, kuidas jagunevad selle prantsuse modaalverbi modaalverbilised vasted eesti keeles. Kuna polüsemse keelendi tähenduse määratleb eelkõige kontekst, analüüsin võimalikkuse määratlemist eituse, määruste, rõhupartiklite jm lausekonteksti elementide koostoimes. Käsitades eitust kui vormi, mis toob esile võimalikkust piiravad tingimused lausungis, keskendun *saama* ja *suutma* tähenduspotentsiaalide määratlemisele vastandina sagedaimale tõlkevastele *võima*. Võrdlevast empiirilisest materjalist lähtudes on eesmärgiks täpsustada tõlkecorpuse abil kolme eesti verbi omavahelist suhet võimalikkuse tähendusväljal ja hinnata eri lausekomponentide rolli analüüsitavate verbide tähenduse määratlemisel.

1.1. Verbi *pouvoir* tähendused

Prantsuse keele verb *pouvoir* on oma laialdase ja sagedase kasutuse poolest võrreldav inglise keele modaalverbiga *can*. Xiaoquan Chu (2008: 139) analüüsitud erinevais prantsuse keele kõne-, ajakirjandus- jm korpus¹ moodustas *pouvoir* kõigi tähendust mõjutavate abiverbide hulgas 50,4%, samas kui vajalikkuse tähendusvälja kattev *devoir* ('pidama') moodustas samast materjalist 13,6%, konstruktsiooniliselt sage *aller* ('minema, hakkama') 26,2% ning kõik muud, samuti modaalse konstruktsiooniverbidena määratletud verbid kokku ülejäänud 10%.

Verbi *pouvoir* tähenduses eristatakse vähemalt nelja tahku. Lauses *Luc peut² venir en vélo* ('Luc võib tulla jalgrattaga') võib verb *pouvoir* Carl Vetteri (2012) järgi väljendada:

- 1) osalevate subjektide vm seatud piirangute järgimist või mittejärgimist ehk lubatavust:

Luc a la permission de venir en vélo.
'Lucil on luba tulla rattaga.'

- 2) suutlikkust ehk võimelisust, mida enamasti defineeritakse tegevuses osalevast subjektist lähtuvalt:

1 Korpus GARS (*Groupe Aixois de recherches en Syntaxe*) ja Concordancier *Le Monde*, <<http://www.bultreebank.org/french/form.htm>>.

2 Siin ja edaspidi artikli autori esiletõst: analüüsitav keelend mõlemas keeles tumedalt, analüüsitav(ad) lauseosa(d) alla joonitud.

Luc est capable de venir en vélo, (sa jambe est déplâtrée).

‘Luc on võimeline rattaga tulema, (kuna ta jalg pole enam kipsis).’

- 3) asjaoludest tulenevat (Vetters 2012) ehk materiaalset võimalikkust (Le Querler 2004):

Les circonstances permettent à Luc de venir en vélo, (car la route est déneigée).

‘Asjaolud lubavad Lucil rattaga tulla, (sest tee on lumest puhtaks lükatud).’

- 4) tõenäosust (pr *éventualité*), mille puhul erinevalt kõigist eelmainitud tähendustest pole tegemist enam lausungis kõneks olevate osalejate võimaluste kirjeldamisega, vaid kõneleja hinnanguga lausungile (tähdenduse tüüp, mida nimetatakse episteemiliseks modaalsuseks).

Il se peut que Luc vienne en vélo. – Luc vient/viendra peut-être en vélo.

‘On võimalik, et Luc tuleb rattaga. – Luc tuleb võib-olla rattaga.’

Lisaks kirjeldatud tähendustele on Georges Kleiber (1983) ja samuti Nicole Le Querler (2001) välja toonud ka verbi *pouvoir* juhuslikkuse (pr *sporadicité*) tähendusvarjundi, mis seondub võimaliku korduvusega: ‘Mõnikord tuleb ta rattaga, mõnikord mitte’. Teisalt osutab Vetters (2012) ka “postmodaalsetele” kasutustele, kus *pouvoir* pole analüüsiv tavapärase võimalikkuse ja/või vajalikkuse vastanduse kaudu (van der Auwera ja Plungian (1998)), vaid muudes kategooriates (vt allpool). Samas on nii Le Querler, Vetters kui ka teised uurijad (Chu (2008: 89) viitab veel Fuchs 1991 ja Honeste 2004) ühel nõul, et kõik kirjeldatud tähendused on taandatavad ühisele semantilisele tuumale, milleks on “abstraktne võimalikkus”. Sõltuvalt kontekstist väljendub see abstraktne võimalikkus alati enam või vähem erinevalt, tähendused võivad omavahel ka kattuda ega pruugi alati olla eristatavad (Boissel *et al.* 1989: 23, Chu 2008: 90). Empiirilise materjali põhjal prantsuse modaalverbide kasutust uurides pöörabki Chu (2008) Jacqueline Picoche’i (1992) polüseemiakäsitusele³ tuginedes tähelepanu eelkõige tähenduste kombineerumisele kontekstis.

3 Jacqueline Picoche (1992) vastandab oma polüseemiakäsituse distributiivse semantika tähenduskomponente lahterdavale analüüsile, kujutades Gustave Guillaume’i psühholoogia mehaanika ideestikule tuginedes tähendusi kontekstides erineval määral baastähendusest lähtuvate erisuunaliste vektoritena.

Seepärast pole ka alljärgnevalt eesmärgiks mitte niivõrd lausungite täpsete tähenduste määratlemine, vaid analüüsitavaid verbe ümbritseva lausekonteksti komponentide analüüs, et seeläbi täpsustada eesti verbide tähenduspotentsiaale kasutuses.

1.2. Verbi *pouvoir* eestikeelsed vasted ja nende kasutussagedused

Eesti keeles katavad selle polüseemse verbi tähendusvälja eesti-prantsuse paralleelcorpuse materjalide põhjal Berit Anspali (2014) bakalaureusetöö andmeanalüüsi kohaselt peamiselt kolm eesti keele modaalverbi: *võima*, *saama* ja *suutma*. Corpusest, kus prantsuse verbi *pouvoir* esines kokku 20 010 korral, koostas Anspal (2014) valimi, mis hõlmas nii prantsuse-eesti kui ka eesti-prantsuse tõlkesuunal 150 ilukirjandusnäidet ja 150 sotsiaal- ja humanitaarvaldkonna tekstinäidet, kokku 600 verbi *pouvoir* esinemisjuhtu. Sageduselt oli tõlkesuunda arvestamata peamiseks vasteks⁴ *võima* (245 näidet ehk 45%). *Saama* oli vasteks 117 korral (22%) ja *suutma* 35 korral (6%). Muid, mitteverbilisi vasteid esines 142 korral ehk 26%, aga nendegi vormide hulgas oli sagedaim verbile *võima* vastav vorm *on võimalik* (11 vastet). Selle valimi *võima*, *saama* ja *suutma* esinemiskontekstide näiteid (kokku 397 näidet) analüüsides keskendun järgnevalt küsimusele, milliste lausekonteksti parameetrite kohaselt need kasutused üksteisest eristuvad.

Laiemas eesti keele kasutuses on ajakirjandust ja ilukirjandust kajastava “Eesti kirjakeele sagedussõnastiku” (Kaalep ja Muischnek 2002) kohaselt nendest kolmest verbist sagedaim *saama* (kokku 5894 esinemisjuhtu), kuid peale modaalse kasutuse on sel verbil ka palju muid kasutusi. Leksikaalselt võib *saama* väljendada omandamist (*sai kingituse*), muutumist (*sai vanemaks*), kogemist (*sai surma*) ja veel mitmeid muid tähendusi (vt Habicht ja Tragel 2014). *Võima* esinemissagedus on sagedussõnastiku andmetel veidi väiksem (3098 esinemisjuhtu) ning verb *suutma* esineb sellegi andmetel tunduvalt vähem (724 esinemisjuhtu kogu allikkorpuses). 1000 eesti keele sagedaima sõnavormi hulgas on siiski kõik kolm, olgugi erineval määral, esindatud (vt täpsemalt allpool).

4 Termi “vaste” kasutamine on siinses uurimuses seega ainult tehniline, s.o kas eesti- või prantsuskeelses lähtekontekstis esinev verb vm vorm lauses, kus prantsuse keeles esineb *pouvoir*. Kui tõlkesuunal on andmete põhjal oluline roll, on seda analüüsis eraldi kommenteeritud.

Kaht peamist vastet – verbe *võima* ja *saama* – on Mati Erelt (2013: 118–119) kirjeldanud samuti kui eesti keeles väga mitmetähenduslikke, polüsemseid verbe, mille kasutus omavahel ka suuresti kattub. Van der Auwera ja Plungiani (1998: 82) modaalseid tähendusi kaardistava tüpologia raamistikus osutab Erelt (2013: 118–119) siiski, et *võima* peamised kasutused on seotud lubamise (“osalejaväline deontiline modaalsus”) ja teisalt tõenäosuse hindamise ehk episteemilise modaalsusega, samas kui *saama* kasutused seonduvad enim asjaoludest tulevane võimalikkuse (“osalejaväline mittedeontiline modaalsus”) või kirjeldatavas tegevuses osaleja suutlikkuse kirjeldamisega (“osalejasisene dünaamiline modaalsus”). Kasutuskontekstile keskendudes analüüsin järgnevalt, kas ja kuidas on need tähendused määratletavad tõlkekorpus.

Tõlkesuundade järgi on korpusel koostatud valimis *võima* sagedasem eesti ilukirjanduse originaalides, *saama* ja *suutma* on sagedasemad prantsuse-eesti tõlkesuunal nii ilukirjanduse kui ka mitteilukirjanduse alakorpusel. Eelkõige keskendungi küsimusele, millistes lausekontekstides neid tõlkevasteid kõige enam kasutatakse. Samas on loomuliku keelekasutuste seisukohast põhjendatud kirjeldada eesti verbide kasutust võimalikult palju ka selliste näidete abil, kus eesti keelses originaalis väljendatud võimalikkus on tinginud prantsuse keeles verbi *pouvoir* kasutuse. Seepärast on analüüsis hõlmatud mõlemad tõlkesuunad, vajadusel on tõlkesuundi eraldi kommenteeritud.

2. Peamiste konstruktsiooniliste vastanduste analüüs

Kõigepealt näitan analüüsis, kuidas kaks tõlkevastet – *saama* ja *suutma* – eristuvad sagedaimast vastest *võima* eituse osakaalu poolest kasutuses. *Saama* kasutusi analüüsin peamiselt võimalikkuse tingimusi määratlevatest määruskonstruktsioonidest lähtuvalt vastanduses verbiga *võima*. Vastanduste täpsustamiseks keskendun artikli teises pooles *suutma* eitavatele kasutuskontekstidele, kus analüüsin nii eitavate tingimuste määratlemist kui ka nende rõhutamist lausungis eri lausekomponentide koostoimes.

2.1. Eituse roll ja *võima* mitte-eitus

Üks silmatorkavamaid jooni nii *saama* kui ka *suutma* puhul oli see, et erinevalt verbist *võima* oli nende verbide kasutus tunduvalt sagedasem

eituses. Kui *võima* puhul oli esinemiste koguhulgast vaid 11% eitava vormis, siis *saama* puhul oli eituse osakaal 51% ja *suutma* puhul isegi 60%. Tõlkesuuna suhtes on tähelepanuväärne, et *saama* puhul on eitavate näidete hulk eesti originaalide hulgas suurem kui prantsuse keeles (55% eesti ilukirjandus ja 69% mitteilukirjanduse korpuses vs. 51% prantsuse ilukirjanduse ja 36% mitteilukirjanduse korpuses), samas kui eitavas vormis *suutma* eesti originaalides peaaegu puudub (kokku 21 eitavas vormis *suutma* näitest on kaks eesti ilukirjanduse ja üks mitteilukirjanduse korpusest).

Eituse suurt osakaalu mõlema verbi kasutuses kinnitab teisalt ka “Eesti kirjakeele sagedussõnastik” (Kaalep ja Muischnek 2002), kus 1000 eesti keele sagedaima sõnavormi hulgas varieerub verb *võima* ka mitmes nimisõnalisel ning adverbiaalsel vormil (*võimalus*, *võimatus*, *võib-olla* jne), samas kui verb *saama* on eriti arvukalt esindatud mitmes eitusega seonduvas verbivormis (*saa* (867) ja *saanud* (907) sagedaima, tavalise 3. pöörde vormi *saab* (1004) järel), *suutma* verbist ongi ainus sage vorm (*ei suutnud* (198)).

Seega on analüüsi esmane küsimus, millist rolli mängib vastete erituses eitus.

Tüpoloogilise seletuse *võima* vähesusele eituses leiame selles, et kui Erelti (2013: 118) järgi on *võima* üks olulisemaid tähendusi episteemiline kasutus, siis prantsuskeelne verb *pouvoir* on selles tähenduses eitava üsna vähe kasutatav (Sueur 1983), kuigi võimalik (Vetters 2012). Episteemilise mittevõimalikkuse vormidest prantsuse keeles võib seega aimu anda uurimus, mille lähtepunktiks oleks eestikeelne *võima*.⁵

Siinses materjalis, mis lähtub prantsuskeelsest verbist *pouvoir*, avaldub tõenäoline võimalikkus aga tõepoolest peamiselt kas jaatusena tuleviku võimaluste kontekstis (näide 1) või siis minevikus aset leidnud võimalikkuse üle arutlevas kontekstis (näide 2):⁶

- (1) Kõik **võis** veel laheneda suhteliselt hästi.
Tout **pouvait** encore assez facilement s’arranger. (ee-pr ilukirj)

5 Vastavasisuline bakalaureusetöö on valminud Anu Treikeldri juhendamisel Tartu Ülikoolis: Keiry Raik (2015), “Les équivalents des verbes modaux “võima” et “saama” dans les textes français” (“Eesti modaalverbide *saama* ja *võima* vasted prantsuskeelsetes tekstides”).

6 Alljärgnevalt kasutan tõlkecorpuse valimitele viidates tõlkesuunda ja teksti tüüpi märkivaid lühendeid *ee-pr* või *pr-ee* ning *ilukirj* või *mitteilukirj*.

- (2) Ma ei tea, kui palju Karl märgata **võis**, kui ta tunni aja pärast hotelli jõudis. J'ignore ce que Karl put remarquer quand il nous rejoignit à l'hôtel une heure plus tard. (ee-pr ilukirj)

Näites (1) on tulevikku suunatud võimalikkuse määratlemisel esiplaanil selgelt hinnangulisus (*suhteliselt hästi*), võimalik tulemus peegeldub verbis (*laheneda*), välistele asjaoludele või suutlikkusele selles lausungis otsesed viited puuduvad. Näites (2) on tegemist minevikus aset leidnud võimalikkusega. Selle võimalikkuse koht ja aeg on täpselt määratletud, mis võiks viidata asjaoludest tulenevale ehk osalejavälisele mittedeontilisele modaalsusele. Samas täpsustab pealause, et lausujal puudub selle kohta täpsem teadmine, ning see seob lausungi samas ka hinnangulise ehk episteemilise modaalsusega.

Juba kahest analüüsitud näitest nähtub, et elemente, mille järgi modaalse tähenduse tüüpi määrata, on kasutuskontekstides mitmeid. Võimalikkus konstrueeritakse lauses tervikuna. Kuna eitavad lausungid pole primaarsed, on neid keelefilosoofide hulgas üldiselt peetud ka vähem informatiivseks (Kant, Hegel, Bergson, Strawson), samas kui teised autorid (Frege, Ayer, Geach, Quine, Austin) pole seda seisukohta jaganud ja on käsitanud eitavaid lausungeid samaväärselt reaalsuse kohta infot andvana (Frath 2015). Modaalverbidega seoses on eitust uuritud eelkõige süntaksi ja semantika isomorfse säilimise või muutumise seisukohast, modaalse abiverbi ja modaliseeritava verbi omavahelises suhtes (Gosselin 2008). Empiirilises materjalis on tähendusi täpsustavad konstruktsioonilised komponendid aga laiemalt analüüsitavad. Võimalikkust määratlevad küll nii modaliseeriva kui ka modaliseeritava põhiverbi vorm ja semantika, kuid teisalt määratlevad võimalikkuse tingimusi kõige otsesemalt ka adverbid vm adverbiaalsete konstruktsioonid. Nendele keskendudes on võimalik küsida, mis on need tingimused, mida eitatakse.

Sellest vaatenurgast saab eitust siinkohal käsitleda isegi kui üht modaalverbi tähendust *täpsustavat* kasutust: eituslausetes on eksplitsiitsemalt vaadeldavad kitsendavad viited, mis defineerivad võimalikkust kui tegevuste, olude, väidete suhet oma realiseeritavusega või tõesusega. Järgevalt toon kõigepealt välja, kuidas konstrueeritakse need kitsendavad viited nii eitavas kui ka jaatavas kontekstis kahe sagedasema vaste (*võima, saama*) kõrvutuses.

2.2. Tingimuskonstruktsioonid ja määrused *võima* ja *saama* kasutuskontekstides

Võimalikkuse tingimuste määratlemisel *võima* kasutuse puhul võib üldistavalt tõdeda, et verb on kas ise osa normidele ehk võimalikule kokkuleppelisele raamistikule viitavast kõrvallausest (nt viisakusvormel “kui nii võib öelda”) või konstrueeritakse võimalikkus kõrvallause vms konstruktsiooni kaudu, mis viitab järeldamisele, võimaluse kavandamisele või lausumissituatsioonist väljapoole jäävale võimalikkuse tingimuse määratlusele (*sel juhul ... , kui vaja* (näide 3), *kui ta hotelli jõudis* (näide 2)). Tüpoloogiliselt on viisakusvormelite jms kasutuse puhul tegemist osalejavälise deontilise ehk kohustava modaalsusega, muudest tingimustest järeldamise puhul osalejavälise mittedeontilise ehk mittekohustava modaalsusega. Praktikas võivad aga eri modaalsustüüpe määratlevad elemendid ka koos esineda.

- (3) Je **peux** courir très vite si nécessaire, c'est-à-dire assez vite, et surtout, je suis très bon pour escalader.
Kui vaja, võin joosta isegi väga kiiresti, see tähendab, üsna kiiresti, ja üleüldse olen ma suurepärase ronija. (pr-ee ilukirj)

Sisuliselt viitab *võima* näites (3) osaleja suutlikkusele joosta, kuid kõrvallause täpsustus (*kui vaja*) on see tingimus või hinnanguline otsus (eeldatavasti väliste olude suhtes), mis selle võimalikkuse aktiveerima peaks.

Saama kasutuse puhul mainitakse lausungis samuti võimalikkust tingivaid asjaolusid, kuid järeldava kõrvallause asemel on enamasti tegemist ruumilistele (näide 5) vm konkretiseerivatele asjaoludele osutavate määruskonstruktsioonidega (näide 4).

Näide (4) osutab välistavale tingimusele, mis on määratletud selge välise materiaalsuse kaudu (kirjalike allikate puudumine):

- (4) Vastavate kirjalike allikate puudumise ning arheoloogiliste uurimuste vähesuse tõttu ei saa arvatavaid vallutuseelseid linnalisi keskusi lähemalt kirjeldada.
 En tout cas, du fait de l'absence de sources écrites à ce sujet et du nombre limité des recherches archéologiques, ces éventuels centres urbains antérieurs à la conquête **ne peuvent** être décrits plus précisément. (ee-pr mitteilukirj)

Näites (5) on modaalverbi vorm iseenesest jaatav, ent sisuliselt on tegemist eituse eitusega: tegevus (jutuajamine) saab võimalikuks, kui ruumiline piirang (teises vagunis viibimine) taandub (peatustes).

- (5) Ta oli teises vagunis, aga peatustes **sai** temaga juttu ajada.
Il faisait le voyage dans un autre wagon, mais pendant les arrêts on **pouvait** discuter. (ee-pr ilukirj)

Verbiga *saama* kaasnevad määrused kirjeldavad ka viisi (*ilma poegadeta, niiviisi, kirja teel*) või osutavad ruumist vm konkreetsetl vaadeldavatest tingimustest (*pani kohe tähele* näites 6) tulenevatele piirangutele või järeldustele, mida konstruktsiooniliselt saadavad kitsendavad adverbid, nagu *vaid, ainult* jne:

- (6) Mais Marthe le remarqua aussi, avec tant de surprise, que ce **ne pouvait** être que la première fois.
Aga Marthe pani seda kohe tohutu üllatusega tähele, nii et see **sai** olla vaid esimest korda. (pr-ee ilukirj)

Võima ja *saama* vastanduses eristub seega ühelt poolt *saama* puhul välistele nähtavatele või käegakatsutavatele asjaoludele viitamine, mida võib väite tõesusele viitamise seisukohast kirjeldada kui *evidentsiaalsust*, s.o keeleliselt vormistuvat viidet infoallikale (vt Erelt 2013: 121), samas kui *võima* väljendatav võimalikkus on konstrueeritud kas ajas või ruumis tingimuslikult või hinnanguliselt.

Samas pole vastandused polüsemsete tähenduspotentsiaalide puhul absoluutsed. Näiteks tingivas kõneviisis võib ka verb *saama* vormi poolest väljendada tinglikku võimalikkust. Selliseid kasutusi polnud materjalis küll palju, kuid kõigi *saama* 117 esinemisjuhu kohta leidis 14 tingivas kõneviisis vormi, millest viis olid eitavas vormis.

- (7) Ta kinnitas, et Läänemere ja Musta mere vahel pole olemas ühtki probleemi, mida **ei saaks** Moskva ja Berliin omavahel ära klaarida.
Il déclarait qu'il n'existait entre la Baltique et la mer Noire aucun problème que Moscou et Berlin **ne puissent** régler entre eux. (ee-pr mitteilukirj)
- (8) Aga niisugune ettekanne **poleks** ka **saanud** jääda saladuseks.
Mais un tel exposé **n'aurait pu** rester secret. (ee-pr ilukirj)

Vastukaaluna tingivale kõneviisile kinnitavad aga *saama* seost evidentsiaalsusega neis lausungeis ikkagi kas leksikaalsed komponendid (*kinnitas* näites 7), deiktiliselt kõnelemiskontekstile osutamine (*niisugune* näites 8) või isegi otsesele evidentsiaalsusele viitav kirjelduskontekst (*nägemine* näites 9).

Kuivõrd tegemist on konkreetsete leksikaalsete või deiktiselt kirjeldatavale kontekstile osutavate elementidega, ei ole originaalide ja tõlgete vahel olulisi tekstilisi erinevusi. Vaid ühe prantsuse keelest eesti keelde tõlgitud näite puhul võib välja tuua sõnajärje kaudu evidentsiaalsuse rõhutamist:

- (9) Et même si elle demandait à le voir, elle ne **pourrait pas le voir**.
Ja kui ta ka paluks seda näha, siis näha ta seda **ei saaks**. (pr-ee ilukirj)

Verbi *pouvoir* kolmanda tõlkevaste *suutma* puhul on aga rohkem põhjust kahes keeles kasutatud lahendusi eraldi kommenteerida.

3. *Suutma* kasutuskontekstide analüüs

Suutma oli Anspali (2014) koostatud valimis prantsuse verbi *pouvoir* vasteks vaid 35 korral (6% 600 näitest). Tervelt 60% juhtudest (21 näidet) oli selle verbi kasutus eituses. Veelgi enam väärrib rõhutamist, et vaid kolm neist eitustest esines eesti-prantsuse tõlkesuunal, kõik ülejäänud prantsuse-eesti suunal. Artikli autori kontrollotsing verbi *suutma* üldise kasutuse kohta korpuses laiemalt näitas samamoodi *suutma* vähest kasutust eestikeelsetes originaalides.⁷ Verbiga *suutma* väljendatavat tähendust võib eesti keeles väljendada tõenäoliselt ka teisiti, kuid tõlkekorpus on seega vaadeldavad tähendus kontekstid, mis aktiveerivad verbi *suutma* kasutuse. Näidete vähesus võimaldab aga seda täpsemalt keskenduda nende komponentide analüüsile.

3.1. Suutlikkus kui hinnang tingimuste muutumisele või kestusele: eitus, ajamäärused ja verbisemantika

Verbiga *suutma* koos esinevate määruste analüüs näitab, et selle verbi eitava vormiga lausungid sisaldavad enamasti viidet ajale, näiteks *raekoja kell löi kümme* näites (10):

7 Kontrollotsing sõna kaudu <suutma> andis vastuseks kokku 2713 esinemisjuhtu, kuid ka selles hulgas oli kasutusi eestikeelsetes originaalides vaid veidi üle veerandi – 702. Eituses oli kõigist *suutma* esinemisjuhtudest 1510 näidet, neist jällegi vaid veerand – 380 – eesti originaalides.

- (10) Mais comme dix heures sonnaient à la mairie, et que mes parents étaient couchés depuis quelque temps déjà, je ne **pus attendre**.
Ent kui raekoja kell lõi kümme ja ka vanemad olid juba tükk aega tagasi magama heitnud, ei **suutnud** ma kauem oodata. (pr-ee ilukirj)

Vormi poolest sarnaneb näite (10) eestikeelses lauses viidet ajale sissejuhatav *kui* eespool analüüsitud näitega (2) verbi *võima* kasutus-kontekstist, mis samuti sisaldas viidet ajale (*Ma ei tea, kui palju Karl märgata võis, kui ta tunni aja pärast hotelli jõudis*). Erinevus on aga aja määratlemise viisis. Näite (2) kallutas episteemilise tähenduse poole pealauses väljendatud kahtlus (*Ma ei tea, kui palju ...*), samas kui viide ajavahemikule (*tunni aja pärast*) konstrueeris tingliku võimalikkuse mõõdetavalt täpselt. Lausuja antud olude määratlus näites (10) vahetult enne *suutma* kasutust on aga just aja kui viite määratlemisel hinnangu-line: *juba tükk aega tagasi*.

Valimi ajamäärusi täpsemalt analüüsides ilmneb, et *suutma* eituste puhul ongi üldjuhul tegemist tegevussubjekti kas hinnangulise või suhtelise tajuga ajast (*juba tükk aega tagasi; liiga kauaks*). Aja mainimine markeerib kas kestuse katkemist (*ei suutnud kauem oodata, ei suutnud vastu panna*) või vastupidi selle intensiivset kulgemist tegevuses osaleja jaoks (*ei suutnud enam poolel teel peatuda*).

- (11) Quand Joseph restait trop longtemps sur la véranda, face à la forêt, **il ne pouvait pas résister** à l'envie de chasser.
Kui Joseph jäi liiga kauaks verandale metsa silmitsema, **ei suutnud** ta vastu panna soovile jahile minna. (pr-ee ilukirj)
- (12) Quant à Auguste, il reconnaît avec effroi dans Cinna les propos de l'aigle; **mais il ne peut se résoudre à faire machine en arrière**: trop d'intérêts politiques sont liés à son apothéose, et surtout, il se rebelle devant l'idée qu'il n'y ait pas, pour l'homme d'action, un terme absolu où il trouve à la fois sa récompense et son repos.
Augustus omalt poolt tunneb Cinna jutus kohkumusega ära kotka; **kuid ta ei suuda enam poolel teel peatuda**: tema jumalustamisega on seotud liiga palju poliitilisi huve; eelkõige aga ei suuda ta leppida mõttega, et tegudeinimesel vahest polegi absoluutset lõpp-punkti, kus ta leiaks korruga nii tasu kui ka teenitud puhkuse. (pr-ee mitteilukirj)

Kas rõhutatakse kestuse kulgemist või katkemist, sõltub modali-seeritava verbi iseloomust. Kui modaliseeritav on seisundi- vm kestusega seotud verb (*ootama*), on lausung suunatud selle kestuse katkestamisele. Kui võimalikkusega seotud tegevus hõlmab juba iseenesest

seisundimuutust, olles resultatiivne (*peatuda, vastu panna*), on eitus vormiliselt seotud kestuse jätkumise võimalikkusega. Mõlemal juhul on tegemist viidatava situatsiooni mittevõimalikkuse rõhutamisega.

Nagu eespool viidatud (vt verbi *pouvoir* tähendus 2 Vetteri järgi), ongi modaalsuse tüpoloogiates verbiga *suutma* kõige otsesemalt seonduv võimelisus ehk suutlikkus defineeritud enamasti tegevussubjektist lähtuvalt. Kõige täpsemalt tegutsevast subjektist lähtuvate omaduste hindamisena ehk suutlikkusena illustreerib *suutma* kasutust meie näidete hulgas üks antropoloog Lévi-Straussi kirjeldus sipelgaõgijast, kes (teatud tingimustel) ei suuda tasakaalu säilitada:

- (13) Ils expliquent comment il se fait que le grand fourmilier, tamandua, soit inoffensif dans le campo où il **ne peut**, dressé, **maintenir** son équilibre. Nad seletavad, miks sipelgaõgija tamandu on ohutu kamos, kus ta püsti tõustes tasakaalu **ei suuda säilitada**. (pr-ee mitteilukirj)

Võimalikkuse tingimuste seisukohast saab aga märkida, et suutlikkust eitatakse siingi seoses tegevussubjekti enda tegevuse tagajärjel toimuva tingimuste muutumisega (*püsti tõustes*).

Uurides võrdluses prantsuse keelega hispaania keele verbide *poder* ja *saber* modaliseeritavate tegevuste ajalis-ruumilisi määratlusi kontekstides, on Axelle Vatrican (2011) täheldanud, et subjekti võimelisuse (ingl *capacity*) määratlemisel midagi teha leiavadki enamasti mainimist ka asjaolud, olgu need siis sisemised või välimised, ning nende muutus on see, millest tuleneb tegevuse võimalikkus. Analüüsidest mitme autori kasutatud näidet, mis illustreeris ka käesolevas artiklis verbi *pouvoir* suutlikkuse tähendust, lauset *Luc peut venir* tähenduses *Luc est capable de venir en vélo* ('Luc on võimeline rattaga tulema') ja selle tavapärasest seletust *sa jambe est déplâtrée* ('ta jalg pole enam kipsis'), osutab Vatrican, et liikumise võimelisus kirjeldatud lausungis ei seletu niivõrd subjektist lähtuva tegevuse võimalikkusega, vaid oluline on tõik, et kips on maha võetud, s.o olud on muutunud.

Kui näite seletus eesti keelde tõlkida, siis kasutakski oludele viitav selgitus tõepoolest pigem verbi *saama*, mis muu hulgas katab ka võimelisuse tähendust⁸: *Ta saab rattaga tulla (kuna kips on maha võetud)*. Kui kasutada sama näite seletuses verbi *suutma*, peaks seletus eelnevast

8 Vt Erelt 2013: 117–118.

analüüsisist tulenevalt hõlmama ka viidet tegevussubjektist lähtuvale ajale: “Ta **suudab** rattaga tulla (kuna ta jalg ei valuta enam).”⁹

Kasutuslikult täpsem eestikeelne vaste käsitletud näitelausele suutlikkuse tähenduses oleks aga ilmselt “Ta **suudab küll** rattaga tulla, ta jalg ei valuta enam”, sest kui ühelt poolt iseloomustas *suutma* kasutust verbi *pouvoir* tõlkena tegutseva subjekti aja markeerimine, on teisalt koos verbiga *suutma* tekstis peaaegu alati ka lausungit intensiivistavaid elemente, mille näitena sobiks käesolevas lauses kinnitavas funktsioonis esinev partikkel *küll*. Kuna analüüsivad näited verbist *suutma* on eituses, olgu siinkohal kinnituseks korpusest üks näide jaatavas kasutuses, kus verbi *pouvoir* väljendatav tähendus sisaldubki eesti keeles peamiselt partiklis *küll*.

- (14) – Elle, elle s’en souvient, tu **peux** me croire! (‘Tema, ta mäletab, sa võid mind uskuda!’)
Tema mäletab küll, usu mind! (pr-ee ilukirj)

3.2. Rõhupartiklid ja lausungi intensiivsus

Paljudes eestikeelsetes verbi *suutma* sisaldavates tõlkenäidetes esineb tekstilisi rõhuasetusi markeeriv partikkel *-ki/-gi*. See esineb ka kahes järgnevas näites, kus lähtetekst on eestikeelne.

- (15) See oligi, mida Elli **ei suutnud** vennale andestada, või nagu ta ise ütles kinkida.
C’était là ce qu’Elli ne pouvait pardonner à son frère, ce qu’elle voulait lui faire payer.
(‘See oli see, mida Elli ei suutnud oma vennale andestada, see, mille eest ta tahtis teda maksma panna.’) (ee-pr ilukirj)

Ajamäärust viimane näide otseselt ei sisalda, kuid rõhutatakse potentsiaalse muutuse – andestamise – mittevõimalikkust.

Järgnevas näites rõhutab *-gi* tegevussubjekti seisukohast ebasoovitatavat kestust (*kahte päevagi*):

- (16) Seneca ütleb, et ta kahte päevagi ei suuda seda mürglit taluda.
Au bout de deux jours, Sénèque **n’en pouvait plus** de ce vacarme.
(‘Kahe päeva järel, Seneca ei saanud/suutnud/võinud enam selle mürgli tõttu’) (ee-pr ilukirj)

9 *Saama* võimelisuse-tähendust illustreerides kasutab Erelt (2013: 117) paralleelse seletusena sõna *suutma* näites: “Ta ei *saanud* (‘suutnud’) end rohkem vaos hoida”.

Prantsuse keeles on näite (15) puhul olnud võimalik rõhuasetus analoogse partikli puudumisest hoolimata lauseehituslikult sarnaselt konstrueerida ('see oli see, mida'). Näites (16) rõhutab ajamäärust selle lausealguse, verbist ettepoole tõstetud ja komaga markeeritud positsioon. Lisaks on *suutma* tõlkimiseks kasutatud püsiväljendit *n'en pouvoir plus* ('enam mitte suutma'), kus *pouvoir* pole enam põhiverbi modaliseeriv abiverb, vaid omandab omaette, iseseisva tähenduse ('enam mitte taluma v taluda suutma').

Eesti keelde vahendamisel ei pruugi ajaline viide isegi alati säilinud olla, kuid sel juhul on see asendunud mõne muu intensiivistava elemendiga. Näites (17) väljendab prantsuse keeles ajalist kestvust markeeriva adverbil *jamais* ('mitte kunagi') abil konstrueeritud rõhuasetust eestikeelne määr sõna *lihtsalt*:

- (17) Je **n'ai jamais pu** passer un examen...
Ma **ei suuda lihtsalt** eksameid teha. (pr-ee ilukirj)

Järgnevates näidetes (18, 19) näeme aga, kuidas reaalse resultaadi (uppumine) takistamise mittevõimalikkust kõneleja poolt võib eksplitsioneerida ka hoopis rõhuline asesõna *tema* tegelase sisemonoloogis (näide 18) või ka verbi enda selline kasutus, mis on kõnesituatsioonis interpreteeritav kui intonatiivselt rõhuline (näide 19):

- (18) Elle plongeait mais il ne **pouvait** rien y faire...
"Juha upub, aga tema ei suuda sinna midagi parata..." (pr-ee ilukirj)
- (19) – Non, vous **ne pouvez** pas comprendre...
"Ei, te **ei suuda** seda mõista..." (pr-ee ilukirj)

Vetters (2012) on kirjeldanud verbi *pouvoir* ühe võimaliku postmodaalse ehk võimalikkuse-vajalikkuse väljast kaugemale ulatuva tähendusena selle "intensiivistavat" tähendusvärvingut. Kuivõrd verbi *pouvoir* enam kirjeldatud postmodaalsed tähendused on seotud viisakusvormides lausungit mahendava funktsiooniga (*Puis-je demander?* ('Kas ma **võiksin** küsida?') jms kasutused), võib Vetteri hinnangul intensiivistav tähendusvärving (näiteks imestavat üllatust ehk miratiivset modaalsust toetava keelendina¹⁰) esmapilgul üllatav tunduda. Kui aga määratleda intensiivsust kui mis tahes suhestumist lausungis

10 *Ce qu'il peut être agaçant!* ('Küll ta **võib** närviajav olla!') – näide: Le Querler 2001 (vt Vetters 2012).

väljendatavaga, võib see olla nii mahendav kui ka rõhutav või ka näiteks eitust intensiivistav.

Siinne verbi *suutma* eitavate kasutuste analüüs tõi välja väga erinevaid võimalusi rõhuasetuste väljendamiseks lausungis. Intensiivistavat tähendusvarjundit esineb tegelikult aga ka teiste verbi *pouvoir* analüüsitud vastete alakorpustes. Rõhutatavale sõnale liidetav *-ki/-gi* esineb enamal või vähemal määral kõigi vastetega, selle partikli analüüs võimaldaks kindlasti veelgi täpsustada analüüsitavate verbide kasutusi. Leksikaalselt iseseisvate partiklite vaatlus kinnitab igatahes eespool kirjeldatud tähenduspotentsiaale: verbi *saama* alakorpuses leidub enim välistest allikatest tulenevalt kaasvestleja nõustuvale kinnitusele apelleerivat partiklit *ju* (näide 20). Verbi *võima* alakorpusest võib tuua miratiivse kasutuse näite partikliga *küll*, kus võimalikkuse üle arutletakse kindlat teadmist omamata (*nagu ... mõistatuse ees* näites 21).

(20) Uluots oli vastanud, et võib-olla küll, aga ta ei **saa ju saata** oma käsundusametnikku peaministri esindajaks.

Uluots avait répondu que c'était bien possible, mais que le Premier ministre ne **pouvait tout de même** pas envoyer pour le représenter un employé subalterne. (ee-pr ilukirj)

(21) Mis **võis** temaga küll nii äkki juhtuda? küsis ta endamisi, nagu seisaks ta tõepoolest mõistatuse ees.

Qu'est-ce qui a bien pu se produire si brusquement? se demandait-il, comme s'il se trouvait réellement face à une énigme. (ee-pr ilukirj)

Näites (20) on *ju* tõlgitud prantsuse keelde keelendiga *tout de même* ('ometigi, ikkagi'), partikli *küll* väljendatavat imestavat funktsiooni näites (21) kannab tõlkes *bien* ('hästi'). Kuidas ja kuivõrd on partiklite väljendatava rõhuasetuse leksikaalne ja/või tekstiline tõlkimine võimalik, on omaette uurimisteema (nt Kärk 2010 eesti-saksa võrdluse kohta). Siinse käsitluse eesmärk oli näidata nende kaasnevat rolli uuritavate modaalverbide tähenduspotentsiaalide määratlemisel.

4. Kokkuvõte

Artiklis käsitleti eesti-prantsuse paralleelkorpusest pärineva materjali põhjal, kuidas eristuvad eesti modaalverbid *saama* ja *suutma* prantsuskeelse verbi *pouvoir* vastetena selle sagedaimast tõlkevastest *võima*. Analüüsiti lausekonstruktsioonilisi erinevusi: eituse osakaalu, määruse tüüpe, modaliseeritava verbi semantikat, rõhupartikleid.

Kuna nii uurimise allikaks olev prantsuse keele verb kui ka peamised analüüsitavad eesti keele verbid katsid mitmeid võimalikkuse väljendamise modaalsusi, pöörati analüüsis tähelepanu modaalsust määratlevate elementide kombineerumisele lausekontekstis. Andmeanalüüsisel selgus, et oluline vahe oli kolme verbi esinemissageduses eituse seisukohast: *võima* kasutuskontekst oli peamiselt jaatav, samas kui *saama* ja iseäranis *suutma* esinesid tihti koos eitusega. Käsitades eitust kui vormi, mis toob esiplaanile lausungis väljendatavad võimalikkuse piirangud, analüüsiti artiklis võimalikkuse tingimusi määratlevaid ja rõhutavaid lausekomponente.

Võima kasutuskontekste kirjeldati üldistavalt kui kõrvallausete kaudu vm tingimuskonstruktsioonide kaudu kujutatavat võimalikkust. *Saama* puhul näitas analüüs võimalikkuse tingimuste määratlemist ruumilistele vms konkretiseerivalt määratlevate adverbiaalsete konstruktsioonide kaudu, nii et *saama* tähenduspotentsiaal määratleti kui evidentsiaalsusega seonduv. Tingivas kõneviisis kasutuste puhul kinnitasid seda potentsiaali lausungis esinevad muud leksikaalsed või deiktiliselt osutavad lausekomponendid.

Eitavas vormis verbiga *suutma* koos esinevate ajamääratluste, verbisemantika ning rõhupartiklite analüüs näitas, et suutlikkust võib defineerida ka kui väliste tingimuste muutumisest (või rõhutatud mitte-muutumisest) tulenevat võimalikkust. Samas näitas nii ajamääratluste kui ka lausungi rõhuasetuste analüüs lausungis väljenduvat intensiivistavat tähendusvarjundit tegevussubjekti reaalsusega suhestumisel.

Analüüsisel järeldub, et lausekomponentide kaudu võimalikkuse tähendusvälja katvate verbide eristamisel on oluline roll nii eitusel, määruskonstruktsioonil kui ka verbisemantikal. Uurimispotentsiaalina väärrib aga eriti esile tõstmist rõhupartiklite roll.

Aadress:

Marge Käsper
 Maailma keelte ja kultuuride kolledž
 Tartu Ülikool
 Lossi 3
 51003 Tartu, Eesti
 E-post: marge.kasper@ut.ee

Korpus

Eesti-Prantsuse Leksikograafiaühingu *Eesti-prantsuse paralleelkorpus / Corpus parallèle estonien-français*, kättesaadav aadressil: <<http://corpus.estfra.ee>>. Vaadatud 03.05.2016.

Kirjandus

- Anspal, Berit (2014) *Les équivalents du verbe modal "pouvoir" dans les textes estoniens*. Bakalaureusetöö (juh. Anu Treikelder), Tartu Ülikool. Kättesaadav aadressil: <<http://dspace.ut.ee/handle/10062/35469/discover>>. Vaadatud 03.05.2016.
- Boissel, P. et al. (1989) "Paramètres énonciatifs et interprétations de *pouvoir*". *Langue française* 84, 24–69.
- Chu, Xiaoquan (2008) *Les verbes modaux du français*, coll. L'essentiel français, Paris: Ophrys.
- Erelt, Mati (2013) *Eesti keele lauseõpetus. Sissejuhatus. Öeldis*. (Tartu Ülikooli eesti keele osakonna preprintid, 4.) Tartu: Tartu Ülikool.
- Frath, Pierre (2015) "Appel à communications: Res per Nomen" N°5. *A website dedicated to naming, referring and usage in linguistics also to plurilingualism, language policy and didactics*. Kättesaadav aadressil: <<http://www.res-per-nomen.org/>>. Vaadatud 15.04.2015.
- Fuchs, Catherine (1991) "Polysémie, interprétation et typicalité: l'exemple de *pouvoir*". In De Daniele Dubois, *Sémantique et Cognition*, 161–170. Paris: Editions du CNRS.
- Gosselin, Laurent (2008) "Modalité et place de la négation". *Scolia* 23, 65–84.
- Habicht, Külli ja Ilona Tragel (2014) "Verbige *saama* väljendatud leksikaalsed kategooriad ja konstruktsioonid". *Keel ja Kirjandus* 11, 826–844.
- Honeste, Marie-Luce (2004) "Langue et contexte: deux sources de signification, l'exemple du verbe modal *pouvoir*". *Le Français moderne* 72, 2, 146–156.
- Kaalep, Heiki-Jaan ja Kadri Muischnek (2002) *Eesti kirjakeele sagedussõnastik*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. Kättesaadav aadressil: <<http://www.cl.ut.ee/ressursid/sagedused/index.php?lang=et>>. Vaadatud 03.05.2016.
- Kleiber, Georges (1983) "L'emploi 'sporadique' du verbe *pouvoir* en français". In J. David and G. Kleiber, eds. *La notion sémantico-logique de modalité*, 183–203. Paris: Klincksieck.
- Kärk, Janika (2010) "Värvingupartiklid eesti- ja saksakeelsetes küsilausestes", *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat* 6, 121–134.
DOI: <http://dx.doi.org/10.5128/ERYa6.08>.
- Le Querler, Nicole (2001) "La place du verbe modal *pouvoir* dans une typologie des modalités". *Cahiers Chronos* 8, *Les verbes modaux*, 17–32, Amsterdam-Atlanta: Rodopi B.V.

- Le Querler, Nicole (2004) “Les modalités en français”. *Revue belge de philologie et d’histoire* 82, 3, Langues et littératures modernes – Moderne taal en litterkunde, 643–656.
- Picoche, Jacqueline (1992) *Précis de lexicologie française*. Nathan: Paris.
- Raik, Keiry (2015) *Les équivalents des verbes modaux “võima” et “saama” dans les textes français*. Bakalaureusetöö (juh. Anu Treikelder), Tartu Ülikool. Kättesaadav aadressil: <<http://dspace.ut.ee/handle/10062/35469>>. Vaadatud 03.05.2016.
- Sueur, Jean-Pierre (1983) “Les verbes modaux sont-ils ambigus?”. In J. David and G. Kleiber, eds. *La notion sémantico-logique de modalité*, 165–182. Paris: Klincksieck.
- Van der Auwera, Johan and Vladimir Plungian (1998) “Modality’s semantic map”. *Linguistic Typology* 2, 79–124.
- Vatrican, Axelle (2011) “La modalité dynamique dans les constructions ‘saber’ / ‘poder’ + infinitif en espagnol”. Kättesaadav aadressil: <hal-01010895>, http://hal.inria.fr/docs/01/01/08/95/PDF/VATRICAN-Saber_Poder_HAL.pdf>. Vaadatud 05.08.2014.
- Vetters, Carl (2012) “Modalité et évidentialité dans *pouvoir* et *devoir*: typologie et discussions”, *Langue française* 1 (n°173), 31–47. Kättesaadav aadressil: <www.cairn.info/revue-langue-francaise-2012-1-page-31.htm>. Vaadatud 03.05.2016.
DOI: 10.3917/lf.173.0031.

Abstract. Marge Käsper: The verbs *võima*, *saama* and *suutma* as equivalents of the French modal verb *pouvoir*. **Definition and intensification of possibility in negation.** The article studies three Estonian modal verbs (*võima*, *saama*, *suutma*) as they correspond to the French modal verb *pouvoir* in examples collected from the Estonian-French parallel corpus (www.estfra.ee). The meaning of possibility is studied by examining variables in expression: negation, adverb types, verb semantics, modal particles. The analysis focuses on the verbs *saama* and *suutma*, occurring mainly in negation in the corpus, to determine their meaning potential in contrast to the most frequent equivalent *võima*. While the possibility expressed by the verb *võima* appears to be constructed as hypothetical or evaluative, the verb *saama* is mainly characterized by the presence of spatial or other such determining adverbial constructions. The analysis of the temporal indications occurring with the verb *suutma*, analysed in its negation forms, shows the importance of external temporally determined conditions in regard to capacity, but also the participant sourced subjectivity of these indications. The analysis of modal particles accompanying *suutma* shows an effect of intensification in expression in the relation between the participating subject and its reality.

Keywords: modality, polysemy, negation, adverbs, evidentiality, intensification, Estonian, French